

ZA ŽIVOTNU ATMOSFERU U KUĆI BOŽJOJ

Svi smo uvjereni da se u naše dane vjerski život ne odigrava samo unutar kuće Božje. U mnogim modernim četvrtima velikih, a često i manjih, gradova crkve i nema, pa se Euharistija slavi u bilo kakvim prostranim dvoranama, a kroz tjedan izmjenično u pojedinim obiteljskim zajednicama. Sve to bez sumnje doprinosi da značenje kuće Božje za mnoge nema one važnosti kao nekada, te da se sve više gubi svjesna i životna atmosfera kakva bi morala vladati u samoj crkvi.

Opaža se da stariji posjetioци, više nego mlađi, pridaju veću važnost pohodu crkve, bilo za vrijeme bogoslužja, bilo izvan njegovih raznih oblika. No, s pravom se možemo pitati i ozbiljno sumnjati da li i redoviti posjetioци kuće Božje već samim svojim prisustvom s lakoćom stupaju u srdačan odnos s onim što nazivamo životnom crkvenom atmosferom. Stoga je važna zadaća liturgijske obnove da svi u kući Božjoj stvaramo i razvijamo ono pravo duhovno raspoloženje koje je potrebno za konisno doživljavanje svih vjerskih vrednota.

Tema je važna i za stare i za mlade, za one koji crkvu rado i često posjećuju kao i za one koji to ne čine baš spontano i redovito. To se ne tiče samo laika nego i svećenika. Pravilna atmosfera u kući Božjoj mora se uvijek iznova osobno ostvarivati vlastitim držanjem i prethodnom pripravom za nastup. Pravilna atmosfera nije samo neki dodatak koji u određenim prilikama može i izostati. Naprotiv, ona ima ulogu barem onoliku koliku ulogu imaju propisi za euharistijska i druga liturgijska slavlja. Životna atmosfera kod liturgije pobuđuje našu pažnju, povećava nam spremnost na sudjelovanje i uvodi nas u svjesno doživljavanje svega što se događa u crkvi.

Obratno: ako je životna atmosfera u crkvi slaba ili čak nikakva, onda se malo kome duša otvara za svu onu snagu koja zaista proizlazi iz molitve, Božje riječi, pjevanja i svetih obreda. I još jedanput: to je vrlo važno za mlade koji neće naći put u crkvu ako u njoj vlada hladna formalnost i prilična dosada.

Vanjski i unutarnji izgled crkve

Prema općem katoličkom shvaćanju, kuća Božja nema svoje važnosti niti vrši svoje zadaće samo u času kad se u njoj obavlja bogoslužje. Ona uvijek sa svojom *vanjštinom*, koju uvelike povećava prikladan zvonik, i

još više svojom nutrinom upravlja pogled i dušu prema nevidljivom i višem svijetu. Dakako, i samo crkveno zdanje može vjernike ostaviti hladne ako ljudski faktor nije znao pravo upotrijebiti i iskoristiti sve materijalne elemente. Stoga je vrlo važno da na to misle oni koji crkvu planiraju i grade, ili je barem iznutra preuređuju i obnavljaju. Tu se traži uska suradnja svećenika i laičkih stručnjaka. Krivo bi bilo misliti da jedni mogu bez drugih.

Ako je vanjština crkvene zgrade vrlo važna za životnu atmosferu, još je važnija njezina *unutrašnjost*. Za uređenje unutrašnjosti postoje posebni arhitekti. Oni se, na žalost, redovito premalo konsultiraju i uvažavaju. Najbolje je kad od početka zajedno rade glavni arhitekt i svi oni koji će u dotičnoj kući Božjoj izvesti bilo koju stvar. Na sve to treba misliti prije izvođenja radova, jer se kasnije može malo što promijeniti i popraviti.

Nije dosta imati dobre nacрте i izvesti ih samo u glavnim crtama. Često se, redovito zbog novčanih prilika, nastoji novu crkvu samo pokriti i onda se među onako golim zidovima odmah obavljaju svi obredi. Vjernici su s graditeljima trenutačno oduševljeni onim što su izveli, ali kad se ogoljenost i monotonost ambijenta produžuje iz godine u godinu, tada životna atmosfera kod bogoslužja sve više trpi. Ima crkava koje svojim slabo raspoređenim prostorom, privremenim ili nepravilnim osvjetljenjem, sivom ili nikakvom bojom svojih zidova upravo ubijaju životnu atmosferu, ili joj u najmanju ruku dobrim dijelom oduzimlju snagu. Netko će reći da prava atmosfera nastaje i u »hladnoj« nutnini crkve ako svećenik i zajednica obavljaju bogoslužje zauzeto i živo. To nitko ne poriče, ali će svatko priznati kako je neusporedivo bolje ako već samo crkveno zdanje i sve u njemu na neki način sadrži i pruža potrebnu atmosferu, a ne da se ljudi moraju naprezati kako će je oni sami stvoriti.

Prije nego nešto reknemo o vjernicima koji sudjeluju u svetom bogoslužju, dobro je spomenuti da je kuća Božja često puta cilj i drugim posjetiocima, što se osobito događa u turističkim krajevima. Zaista je dobro da svaka, pa i najmanja, crkva bude otvorena barem u određeno vrijeme za sve dobronamjerne. Ako u crkvi i nema predmeta umjetničke vrijednosti, sam pohod kući Božjoj može biti samo blagotvoran. Zato treba iz svake crkve ukloniti svaki kič i neumjesan predmet, a nadalje ona mora biti čista. To traži dostojanstvo svake kuće Božje kao i obzir prema raznovrsnim posjetiocima. Od njih pak možemo očekivati, a ako ustreba i tražiti, da se u crkvi dolično ponašaju i da nimalo ne ometaju bogoslužje koje se u njoj obavlja.

Čovjek — odlučujući faktor

Uz prostor i sve ono što je s njim usko povezano, ipak je čovjek u crkvi odlučujući faktor. On stvara pravu atmosferu, on je uvijek iznova oživljava, promiče i podržava. Prava atmosfera sama od sebe ne pada s

neba. Vjerujemo da čovjek, koji zaista zrači tu atmosferu, živi pod utjecajem Isusova Duha. No, i on sa svoje strane mora isto tako uložiti sve snage svoga uma i srca da stvori i osigura preduvjete koji omogućuju takvu životnu atmosferu kakva priliči svetom bogoslužju.

Kad govorimo o ljudima u kući njihova Oca nebeskoga, onda tu spadaju svi oni koji obavljaju bilo koji liturgijski obred: svećenik, đakon, čitači, ministranti, organist, sakristan(ka) i čitava zajednica koja nema neko posebno zaduženje. O svima njima ovisi hoće li se prava atmosfera i, prema tome, spasenjsko događanje u liturgiji umnažati ili umanjivati. Stoga se svi oni moraju mirno i sabrano pripremiti na sve ono što će obavljati kod bogoslužja. Kad bilo tko od njih naglo dotrči u crkvu, sakristiju ili na koje drugo svoje mjesto, ili se nehajno i bez razmišljanja nekako dovuče, takav ne samo da ne pridonosi stvaranju prave bogoslužne atmosfere već uništava i ono što su drugi već uspjeli stvoriti. U tom se pogledu svi moraju jednako turditi, jer će samo zajedničkim nastojanjem postići ono što žele.

Konkretno: članovi svake zajednice morali bi se već kod kuće pripremiti za tekstove koje će čuti u crkvi. Danas vjernici kod bogoslužja sve manje upotrebljavaju razne molitvenike i priručnike. Stoga bi se u svakoj vjerničkoj kući morala nalaziti cijela Biblija ili barem Novi zavjet, a isto tako i »Nedjeljni i blagdanski misal«. Bit će od velike koristi ako večer prije, ili pred sam polazak u crkvu, zajedno prođu tekstove dotičnoga dana te ih što bolje usvoje. Ako iz bilo kojeg razloga ne mogu doći do biblijskih tekstova, trebala bi se u kući naći osoba koja bi s nekoliko riječi pripremila one koji se spremaju u crkvu.

Ako se to traži od vjernika, onda to još više vrijedi za one koji u liturgijskom slavlju obavljaju neku posebnu službu. Na prvom mjestu treba spomenuti *svećenika*. Osim u posve iznimnom slučaju, ne bi se smjelo dogoditi da svećenik započne i vodi bilo koje sveto bogoslužje bez duhovne pripreve. Na tu pripravu spada, dakako, i dobro obavljen časoslov. Ali to nije dovoljno jer časoslov rijetko i malo ima veze s misnim ili drugim liturgijskim slavljem. Svećeniku se valja prije upoznati i udomačiti s tekstovima i obredima svakoga bogoslužnog čina, a osobito s promjenjivim dijelovima euharistijskog slavlja. Na taj način on će prije liturgije živjeti od liturgije, da je onda dostojno i djelotvorno obavi pred narodom i s narodom. Ako je, naprotiv, samome svećeniku, kad stupi k ambonu ili oltaru, sve novo što ima pročitati ili učiniti, tada će i najuzvišenije riječi teško proisteći iz njegova vjerskog uvjerenja i doživljavanja. U tom slučaju njemu redovito ponestaje i snage da iz sebe izaruje onu toplinu i životnu atmosferu koju drugi od njega s pravom očekuju. Naprotiv. poznavanje biblijskih i liturgijskih tekstova omogućit će mu da sam shvati i da na druge prenese barem glavnu misao bogoslužja dotičnoga dana.

Uloga ostalih službenika

Od posebnih službi u liturgiji spominjemo još čitače, sakristana i organistu. Svi su oni dužni da se za liturgiju sprema još prije same službe Božje i da se s njom posve usklade. Čitači moraju tekst koji ih čeka ne samo letimice pregledati i paziti na tehničku izvedbu čitanja nego i usvojiti svoju dionicu pravovremeno i mirno. Jedino će tako svojim nastupom pripomoći da životna snaga Božje riječi s njih prijeđe i na sve koji slušaju što oni čitaju. Oni u crkvi ne bi smjeli drugima naviještati Božju riječ ako barem u nekoj mjeni ne shvaćaju kolika je to povlastica i odgovornost.

Sakristan(ka) je zajedno sa svećenikom pozvan da učini sve što može kako bi u sakristiji vladala tišina, sabranost, prijaznost i mir. To dapače o sakristanu više ovisi nego o svećeniku, jer on redovito dolazi u sakristiju prije svećenika i duže u njoj boravi. Često se ne misli kako atmosfera iz sakristije prelazi i na zajednicu okupljenu u crkvi. Nemir i nervoza zna se nekako uhvatiti misnikova ruha i posebno njegove osobe, što vrlo porazno utječe na pravilnu atmosferu kod bogoslužja.

Organist(ica) se treba pobrinuti da svaki put prije bogoslužja, u dogovoru sa svećenikom, odabere pjesme koje će najbolje odgovarati tom danu i činu. Tako uvelike pridonosi raspoloženju kojim će vjernici obaviti i doživjeti bogoslužje. Do toga se ne dolazi beskonačnim ponavljanjem uvijek istih pjesama i napjeva. Organist će se truditi da vjernike uči nove pjesme za pojedina liturgijska vremena i razne obrede. Nijedan čin ne bi smio proteći bez pjevanja, barem na početku i na svršetku. A prije nego ih pjeva čitava crkva, vjernici bi morali dobro usvojiti smisao teksta i njegov napjev. Nikako ne bi bilo dostojno držati se načela: Ako ne ide dobro za prvi put, već će s vremenom ići bolje.

Konačno je važno da na službu Božju nitko ne dolazi *zadnji čas*. Kad su svi koji minut prije sabrani u šutnji i pobožnom očekivanju, to izvanredno mnogo pridonosi da se odmah na početku stvori prava liturgijska atmosfera i da svi plodonosno obave sveti čin. Isto tako vrlo je korisno ako se barem dio liturgijske zajednice zaustavi poslije bogoslužja u međusobnom razgovoru, bilo u nekoj dvorani bilo ispred same crkve, kad to vrijeme dozvoljava. Neka se kod toga nađe barem jedan član svake obitelji koja je sudjelovala kod mise. Dobrotvorni i razni drugi pothvati dobrim dijelom žive od takvih sastanaka.

Nije na odmet spomenuti i sakupljanje milostinje za vrijeme bogoslužja. Rijetko se događa da to ometa pobožno raspoloženje vjernika. To su pitanje najbolje riješili oni koji su naučili vjernike da svi, koji hoće odmah na ulazu stave svoj obol na određeno mjesto, što se onda kod mis-

nog pripremanja darova može ponijeti pred oltar. Ni u kojem se slučaju milostinja ne bi smjela sakupljati za vrijeme Euharistijske molitve, nego sa skupljanjem treba završiti prije Predslovlja.

Životna atmosfera i preko tjedna

Sve što je gore rečeno, vrijedi ne samo za nedjeljne i blagdanske skupove nego srazmjerno i za *dane kroz tjedan*. Liturgijski čini, upravo jer su svagdanji, morali bi imati što više raznolikosti, da jače privuku vjernike i da ih što uspješnije uvedu u sve bogatije liturgijsko doživljavanje. Stoga se ne smiju zaboraviti ni svetački dani koji nisu obavezni za cijelu Crkvu. Mnogi nam od njih mogu dobrano pomoći da s prisutnom zajednicom stupimo u dublju i živu vezu s Euharistijom i sa životom Crkve. Treba samo potražiti što nam dotični svetac može reći svojim životom, mučeništvom ili naukom. Ako je moguće, dobro bi bilo toga dana istaknuti njegovu sliku pred vjernicima i uresiti je cvijećem i barem jednom svijećom. Svugdje se to može učiniti sa slikom Bl. Dj. Marije, bez koje nema katoličke Crkve. Od velike je važnosti da što bolje iskoristimo biblijsko blago što nam ga Crkva sada pruža u svagdanjim čitanjima. Ona se ne bi smjela preskakati, nego samo na blagdane svetaca koji su u izravnoj vezi s Biblijom. A kad je to slučaj, onda se čitanja dotičnoga dana mogu uzeti prije ili poslije, na dan kad je na redu čitanje koje iz bilo kojeg razloga prisutnima manje odgovara.

U većim bi crkvama trebala biti *posebna kapela s Presvetim*, kamo bi se vjernici mogli preko dana zateći od svakidašnjih poslova i briga. Bilo bi dobro da je tu, ili negdje drugdje u crkvi, izložena Biblija, ili barem Novi zavjet. Već sama prisutnost svete knjige pridonosi duhovnoj atmosferi crkvenog ambijenta. No, ne smije se dobiti dojam da je knjiga tu negdje nehajno ostavljena nego je treba položiti na što dostojniji pult ili klekalo, a uz nju mogla bi gorjeti i svijeća. Ako je to mjesto samo po sebi tamno ili u polumraku, tada bi svijeća, pogotovo električna, imala i svoju funkcionalnu ulogu.

Svatko će lako shvatiti da ovo nekoliko poticaja ima svoje značenje i kako zaslužuju da ih se ozbiljno uzme k srcu te ih se i oživotvori prema mogućnostima i prema prilikama. Životana atmosfera u kući Božjoj i njezin rast iz vjere od presudne je važnosti za sve nas, naročito za našu mladež koja je budućnost Crkve.

Prema članku Dr. E. Sauser-a u
»Erbe und Auftrag« (god. 1979. br. 4, str. 293—301)
priredio: **M. Kirigin**